

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/buefd>

YIL: 2022
CİLT: 7
SAYI: 1

MAKALE BİLGİSİ

Gönderildiği Tarih: 19.04.2022
Kabul Tarihi: 08.06.2022
Yayımlanma Tarihi: 30.06.2022

ARTICLE INFO

Submitted date: 19.04.2022
Accepted date: 08.06.2022
Published date: 30.06.2022

e-ISSN 2547-9865

Şerh-i Cezire-i Mesnevi’de Dil Bilgisi Terimleri

Gramatical Terms in Şerh-i Cezire-i Mesnevi

Dr. Öğr. Gör. Fatıma Aydın
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi,
Osmaniye Meslek Yüksekokulu,
faydin@osmaniye.edu.tr,
0000-0002-6245-4492

Öz

Şerhler, bir metni açıklamak için yazılan metinlerdir. Şerhler metnin daha iyi anlaşılmasını sağladığı gibi asıl metnin yazıldığı dilin öğrenilmesine de katkıda bulunur. Dil öğrenme yöntemlerinden biri de öğrenilecek dilde kelimeleri ve dil bilgisi yapılarını ezberlemektir. Geleneksel şerh yönteminde önce asıl metnin incelenen kısmı verilir. Ardından bu kısımda geçen anlaşılması zor olduğu düşünülen kelimelerin anlamları verilir. Ardından bu kelimeler dil bilgisi açısından incelenir. Abdülmecid Sivasî de Şerh-i Cezire-i Mesnevi adlı eserinde geleneksel şerh yöntemini kullanmıştır. Yusuf-ı Sineçak, Mevlana'nın ünlü eseri Mesnevi-i Manevi'den bazı beyitleri seçerek Cezire-i Mesnevi adlı eseri oluşturmuştur. Bu eseri açıklamak üzere Abdülmecid Sivasî Şerh-i Cezire-i Mesnevi'yi kaleme almıştır. Geleneksel yöntemle yapılan şerhte beyitlerde geçen bazı Farsça kelimelerin anlamları verilmiş ve dil bilgisi açısından incelenmiştir. Bu dil bilgisi incelemesi sırasında çok sayıda dil bilgisi terimi kullanılmıştır. Bu çalışmada Şerh-i Cezire-i Mesnevi’de kullanılan dil bilgisi terimlerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şerh; Şerh-i Cezire-i Mesnevi; Dil Bilgisi Terimleri, Abdülmecid Sivasî; Klasik Türk Edebiyatı.

Abstract

Commentaries are texts written to explain another text. Commentaries not only provide a better understanding of the text, but also contribute to learning the language in which the original text is written. One of the language learning methods is to memorize the words and grammatical structures in the language to be learned. In the traditional commentary method, the part of the original text to be analyzed is given first. Then, the meanings of the words that are thought to be difficult to understand in this section are given. Then these words are examined in terms of grammar. Abdülmecid Sivasî also used the traditional commentary method in his work called Şerh-i Cezire-i Mesnevi. Yusuf-ı Sineçak chose some couplets from Mevlana's famous work Mesnevi-i Manevi and created the work called Cezire-i Mesnevi. In order to explain this work, Abdülmecid Sivasî wrote the Şerh-i Cezire-i Mesnevi. In the commentary made with the traditional method, the meanings of some Persian words in the couplets are given and examined in terms of grammar. Numerous grammatical terms are used during this grammar review. In this study, it is aimed to determine the grammar terms used in Şerh-i Cezire-i Mesnevi.

Keywords: Commentary; Şerh-i Cezire-i Mesnevi; Grammar terms; Abdülmecid Sivasî; Classical Turkish Literature.

i Bu makalenin araştırma ve yayın süreci "Araştırma ve Yayın Etiğine" uygun şekilde yürütülmüştür.

Giriş

Tarih boyunca dil öğretimi konusunda çok sayıda metot denenmiştir. Birden fazla milletin bir arada yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu'nda, farklı dillerde yazılmış metinlerin anlaşılması için sözlükler, tercümele ve şerhler yazılmıştır. Şerh edilen bu eserlerin asıl amacı metnin daha iyi anlaşılması olsa da bir yandan da okura kaynak dili öğretme amacı bulunmaktadır. Şerh metinlerinde tercümenin yanı sıra, kelimelerin yapısı, kökeni, eş ve zıt anlamları ve dil bilgisi açıklamaları da bulunmaktadır.

Arapça bir kelime olan şerh, şaraha kökünden gelir. Sözlüklerde şerh kelimesi; “*bir şeyi kesmek, açığa çıkarmak*” (Saraç, 2006: 121), “*müşkil ve mübhem ve mahfi makulesini keşf ü izhar eylemek, kesmek, açmak, fehmi eylemek, bıkır kızın bekâretini izâle eylemek yahut hatunu arkası üzre yatırıp cima eylemek, bir şeyi bolartmak*” (Asım, 2013: 484), “*açıklama, tanımlama, açma; edebî metinleri yorumlama, yorum, bir kelime ya da pasajın yorumunu yapma*” (Redhouse, 1996: 1121), “*genişletme, bast etme, yayma, kesme, açma, arz etme, îzâh, beyân, tevsi', tafsil, te'vil, tefsir*” (Bahaeddin, 1997: 412), “*açma, yarma, açıklama, yorumlama; bir şeyi açıklamak amacıyla yazılmış kitap, açık ve ayrıntılı anlatma*” (TDK, 2003: 2087), “*keşf etmek ve beyân etmek*” (Karahisarî, 2009: 543) şeklinde tarif edilmiştir.

Şerh, cisimsel olmayan konularda kullanıldığında bu manevi anlamda genişletmek ve açmak anlamlarına da gelir. Bu açıdan kelime, gönlün ilahi nur ile genişletilmesi ve Allah tarafından verilen bir sükûnet ve rahatlık anlamlarına da gelmektedir (Taştan, 1999: 4).

Şerh kelimesi Kuran-ı Kerim'de de genişletmek anlamıyla İnşirah suresinde geçmektedir: ‘*E lemneşrah leke sadrek*’ (Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?), (Karaman, 1997: 596).

Şerh sözlük anlamı olarak bir bütünü açma, ayırma, yarma gibi kelime manalarının dışında bir edebiyat terimi olarak bir eserin metnini açıklamak üzere yazılmış bir başka eser demektir. A. Nihat Tarlan: “*Klâsik Türk şiirini anlama ve yorumlama çalışmalarından biri olan şerh, bir metni anlama çalışmasıdır*” der (Tarlan 1981: 192). Metin şerhi terimi, “*bir metnin sırlarını, ince dikkatler gerektiren ifade ve nüktelerini açıklamak ve yorumlamak*” (Kadri, 1943: 217-218), “*muhtelif ilim dallarında yazılan açıklayıcı eser*” (Vaux, 1979: 429), “*bir metin daha iyi anlaşılсын diye, o metni başkalarından daha iyi anladığı kanaatinde olan kişiler tarafından açıklanması*” (Kortantamer, 1994: 1), “*bir edebi eseri, bir risaleyi veya bir kitabı kelime kelime açıp izah ederek, ihtiva ettiği bütün dil, anlam, sanat ve estetik özellikleri ile o eserin anlaşılmasını sağlama*” (Doğan, 1999: 422) anlamlarında kullanılır. Muallim Nâci, ünlü sözlüğünde edebî anlamda şerhi “*Açmak, açılmak; îzâh için söylenen sözler ve bu yolda yazılan kitap*” (Muallim Nâci, 1987: 497) olarak verir. Mahmud Salahi Efendi ise Kamus-i Osmanî'de şerh kelimesini şöyle açıklar: “*Açmak, açılmak, bir dekayık ve gavamizi izah ve tefsir için söylenen sözler ve bu yolla yazılan kitaplar*” (Salahi, 1985: 127). Şemsettin Sâmi, şerhi “*Açma, yarma; bir kitabın ibâresini yine o lisânda veyâ bir lisân-ı âhirde tafsil ve izâh*

iderek müşkilâtını açma; bir kitâbun 'ibâresini kelime-be-kelime açup îzâh iderek yazılan kitâb; îzâh, tafsîl, açık anlatma" (Sâmî, 1987: 773) olarak tanımlamıştır. Kaynak metin, farklı bir dilde yazılmış ise şerh, tercümeı de kapsar. Şerh kavramının aynı anlam dairesi içerisinde bulunduğu tefsir, tevil, tahlil, telhis, hâşiye gibi kavramlar da vardır. Bu kavramlar kimi zaman birbirlerinin yerine dahi kullanılmışlardır.

İncelemiş olduğumuz Abdülmecid Sivasî'nin *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adlı eseri Yusuf-ı Sineçak'ın Mevlana'nın ünlü eseri *Mesnevi-i Manevi*'den seçtiği beyitlerle oluşturduğu *Cezire-i Mesnevi* adlı eserine yazılmış bir şerhtir (Aydın, 2019).

Abdülmecid Sivasî, on yedinci yüzyılın önemli simalarından biridir. Abdülmecid Sivasî, 1563-1639 yılları arasında yani on altıncı yüzyılın ikinci ve on yedinci yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Onun yaşamı boyunca Osmanlı Devleti'nde sekiz padişah değişikliği olmuştur. Bunlar sırasıyla: Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), II. Selim (1566-1574), III. Murat (1574-1595), III. Mehmet (1595-1603), I. Ahmet (1603-1617), I. Mustafa (1617-1618), II. Osman (1618-1622), I. Mustafa (II. defa 1622-1623), IV. Murat'tır (1623-1640).

Yaşamı boyunca ilimle meşgul olan şarih, Halveti şeyhlerindedir. Padişahın davetiyle İstanbul'a gelen şeyh, Halvetiliğin Sivasîlik kolunu da İstanbul'a taşımış olur. On yedinci yüzyılın en önemli olaylarından biri olan Kadızadeler- Sivasîler çatışmasını ilmi boyutta tutarak şiddet olaylarını engellemiştir. Ne yazık ki onun vefatından sonra bu tartışmalar sözlü ve fiziksel şiddete dönüşmüştür. Abdülmecid Sivasî bir şeyh olarak döneminin önemli isimlerinden olmasından başka onu özel kılan en önemli durum padişahlarla olan ilişkileridir. Öncelikle bir padişah tarafından özel olarak İstanbul'a davet edilmiş ve görevlendirilmiştir. III. Mehmet vaaz vermekle görevlendirdiği Abdülmecid Sivasî'nin vaazlarına da katılmıştır. I. Ahmet döneminde yönetimle olan ilişkisini devam ettirmiş, hatta çıkan isyanların bastırılışı konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. IV. Murat döneminde padişahın onun verdiği sohbetlere katıldığı, ona hediyeler gönderdiği bilinmektedir. Fakat iktidar ile ne kadar sıcak ilişkileri olursa olsun o da yer yer cezaya uğramıştır. Biri Sivas'a diğeri Bursa'ya olmak üzere iki kez sürgün edilmiş fakat tekrar İstanbul'a çağrılmıştır.

On yedinci yüzyıl, Osmanlı'da tasavvuf düşüncesine karşı önemli bir hareketin olduğu bir dönemdir. Düşünce tarihine Kadızadeler hareketi olarak geçen bu hareket, yalnız Bâtını değil tüm tasavvufî düşüncelere karşı çıkmıştır. Abdülmecid Sivasî, hayatı boyunca Kadızadelerle mücadele etmiştir. Yazdığı eserlerle, verdiği vaazlarla ve hatta padişah huzurunda yapılan münazara ile tasavvufu savunmuştur. Tasavvuf, Osmanlı toplum hayatının yapı taşlarından. Tekkeler uzun yıllar toplumun tüm sınıflarının bir araya geldiği ilmî ve ruhani eğitim merkezleridir. Fakat aynı zamanda, özellikle Bâtını olarak değerlendirilen tasavvufî düşünce akımları, devlet otoritesinin sarsıldığı alanlardır. Kendi içinde sistemleşmiş olan bu kurumlar toplumu kaynaştırdığı gibi parçalara da bölebilir. Bu nedenle iktidar hem mutasavvıfları kendine yakın tutmuş hem de onları kontrol etme kaygısı taşımıştır.

Abdülmeccid Sivasî; tasavvuf, tefsir, hadis, kelâm, akaid, Arapça ve Farsça sarf, nahiv bilgisi konularında yirmiden fazla eser hazırlamış velut bir yazardır. Eserlerini Türkçe, Arapça ve Farsça olarak kaleme almıştır. Bu diller konusundaki bilgi birikimi ve dilleri kullanmadaki ustalığı eserlerinde görülmektedir. Muhammed Nazmî'ye göre onun Farsçada elde ettiği seviye lügatçileri bile ona hayran etmiştir (Türer, 2005: 128). Abdülmeccid Sivasî üzerine kapsamlı bir çalışma yapan Cengiz Gündoğdu, Sivasî'nin eserlerini kütüphanelerde mevcut olanlar ve olmayanlar olmak üzere iki temel başlık altında toplamıştır. Gündoğdu'nun çalışmasında 25 metin hakkında bilgi verilmiştir (Gündoğdu, 2000). Mehmet Çiçek ise yayınladığı makalesinde *Nisa suresi* üzerine Sivasî tarafından kaleme alınmış Arapça bir risalenin daha varlığından bahseder (Çiçek, 2011). *Tefsir-i Sûre-i Fâtihâ*, adlı eseri Fatıha suresi üzerine yazılmış tasavvufî bir tefsirdir. *Bida'at'ül-Vâizîn*, adlı eserinin ismi fiş kayıtlarında farklı farklı alınmıştır. Mu'cemü'l-Müellifin'de *Erba'üne Hadîsen*, Hediyyet'ül Ârifin'de ise *Erbeüne fi'l-Hadîs* şeklinde kayıtlıdır. Eser kırk hadise yirmi daha eklenerek oluşturulmuştur. Altmış hadisin tercümesidir. Eserin bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 1032/2'de kayıtlıdır (Gündoğdu, age: 178-179). *Letâif'ül-Ezhar ve Lezâizü'l-Esmâr*, adlı eserin ismi çeşitli kaynaklarda farklı başlıklarla kaydedilmiştir. Fakat Nazmî Efendi *Hediyyet'ül İhvan*'da eserin ismini *Letâif'ül-Ezhar ve Lezâizü'l-Esmâr* olduğunu bildirmektedir (Gündoğdu, age: 180). *Miskat'ül-kulûb*, Tasavvufî içerikli bir metindir. İstanbul Üniversitesi Türkçe yazmalar bölümü 2311 numarada kayıtlı bir nüshası vardır (Gündoğdu, age: 184). *Mi'yâr-ı Tarîk*, Tasavvuf konulu bir eserdir. Şeyh ve müritlerin özellikleri hakkında bilgi vermektedir. *Dürer-i Akâid ve Gurer-i Külli Sâikin ve Kâid*, adlı eseri akaid, kelam, tasavvuf ve itikadi mezhepler hakkında yazılmıştır. *Kaza ve Kader Risalesi* ise kader konusunda yazılmış ilmî bir eserdir. Nesir şeklinde yazılan eserin içinde Türkçe, Farsça ve Arapça şiirlere de yer verilmiştir. *Şerh-i Kaside-i Mîmiyye*, Mevlâna Celaleddin Rumi'nin on bir beyitlik kasidesine Abdülmeccid Sivasî tarafından yapılan şerhtir. *Divan*, Abdülmeccid Sivasî'nin Türkçe şiirlerini içeren eseridir. Şeyhî mahlasını kullanmıştır. Türkçe kaleme alınan eserde Arapça ve Farsça beyitler de bulunmaktadır. Eser üzerine Alper Ay, yüksek lisans tezi hazırlamıştır (Ay, 2014). Recep Toparlı bu eseri 1984 yılında yayınlamıştır (Toparlı, 1984). *Kaside fi Medhi'n-Nebî Aleyhisselâm*, Hazreti Muhammed'i öven kasidesidir. Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa Kitaplığı 2755/4 numarada kayıtlı bir nüshası mevcuttur. *Nasihatnâme* adlı eseri İmam-ı âzam'ın nasihatlerini tercüme ettiği bir risaledir. Süleymaniye Kütüphanesi Murat Buharî kitaplığı 326/4 numarada kayıtlı bir nüshası bulunmaktadır. *Kaside-i Abdülmeccid-i Sivasî*, Arapça olarak kaleme aldığı eser tasavvufî içeriklidir. Bilinen iki nüshasından biri Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Kitaplığı 2077/5'te diğeri ise Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Emanet Hazinesi 1307 numarada kayıtlıdır. *Kaside-i Hamriyye* adlı İbn-i Farid'in şiirini manzum olarak tercüme etmiştir. Bu eser *Kaside-i Mîmiyye* adıyla da bilinir. İbnü'l Fârid'in bu şiiri adından da anlaşılacağı üzere şarabın methine dair bir kasidedir. Eser çok sevilmiş çeşitli dillere çevrilmiş ve şerh edilmiştir. Abdülmeccid Sivasî'nin bu eserinin tespit bilinen tek nüshası

Süleymaniye Kütüphanesi H. Şemsi Güneren Koleksiyonu numara 32/1'de kayıtlı bir mecmuanın 77b-80b varakları arasındadır. Bu eser üzerine Yıldırım, ayrıntılı bir çalışma yayınlamıştır (Yıldırım, 2015: 151-175).

Abdülmeçid Sivasî, Mevlana'nın Mesnevi'si üzerine birden fazla çalışma yapmıştır. Bunların içinde ilk bahsedilmesi gereken Mesnevi Şerhi'dir. *Şerh-i Mesnevi*, Abdülmeçid Sivasî'nin en ünlü eserlerinden biridir. Şarih, Mesnevî'nin birinci cildini şerh etmiştir. *Lügat-i Mesnevi*, Farsça kelimeler ve Farsça dil bilgisi üzerine hazırlanmış bir eserdir. İncelediğimiz *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* kimi kütüphanelerde sehven *Şerh-i Mesnevi*, *Şerh-i Müşkilat-ı Mesnevi* gibi adlarla da kaydedilmiştir. Gündoğdu'nun verdiği bilgilere göre kütüphanelerde bulunmayan fakat Abdülmeçid Sivasî hakkında bilgi verilen eserlerde varlığından haberdar edildiğimiz on altı eseri daha vardır (Gündoğdu, age: 211-213.). Vehbi Cem Aşkun ise *Sivas Şairleri* adlı eserinde Abdülmeçid Sivasî'nin 20'den fazla eserinin bulunduğu bilgisini vermektedir (Aşkun, 1948: 37-38).

Dil öğretiminde kullanılan Klasik (Geleneksel) Yöntem, Doğu eğitim sisteminde çok eski dönemlerden beri kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, öğrenmek istenilen dilde yazılmış edebî metinlerin okunması ve anlaşılması üzerine kurulmuş, ezbere dayalı bir sistemdir (Brown 2001: 19). Bu durumda öğrenilecek dilin dil bilgisini bilmek sadece araç değil amaçtır. Şarih, şerh sırasın dört önemli konuda bilgi verir: a. Kelimeler (kökeni, anlamı, mecazları, türetilmişleri), b. Dil bilgisi, c. İmlâ, d. Metindeki yeri, bağlamı ve işlevi, e. Muhteva (Genç 2008: 99-118).

Geleneksel (klasik) şerhlerde önce şerh edilecek metin verilir. Ardından okurun anlayamayacağı düşünülen kelime ve ibarelerin anlamları ve gramer yapıları açıklanır. Dil bilgisel açıklamalar şerhten şerhe değişir. Bazı şarihler kelimelere tek bir anlam verirken bazıları birden fazla sözlük kullanarak karşılaştırmalı olarak anlamlar verir. Bilinen sözlükler, kaynak olarak gösterilir. Açıklamaların ardından metnin anlamı verilir. Bu açıklamalar sırasında şarihin kültürel altyapısı ve yorumları şerhin temelini oluşturur. Bu kısımda verilmek istenen mesaj aktarılır.

Sivasî'nin Farsça, Türkçe ve Arapça dilleri üzerine derin bilgisi, aldığı tasavvuf kültürü ve ilmî alt yapısı şerhin içeriğini belirlemiştir. *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'de Sivasî'nin klasik şerhlerde uygulanan metodu uyguladığına şahit oluruz. Sivasî'nin şerh metoduna baktığımızda ilk olarak *Mesnevi* beytinin aslını verdiğini görürüz. Bu beyitleri metnin genelinden ayırmak için beyitler mavi veya kırmızı renkte yazılmıştır. Farsça yazılmış olan *Mesnevî-i Manevî*'yi şerh ederken şarih, Farsça dil bilgisine ait birçok konuyu da kelimeleri incelerken aktarmıştır. *Mesnevî* beytinin hemen ardından muhatabın anlayamayacağı düşünülen kelimelerin gramer yapısı incelenmiştir. Bazı kelimeleri açıklarken aynı yapıda olan diğer kelimeleri '*kıyas, kıyasen*' gibi sözlerle örnek vermiştir.

Kelimelerin gramer yapısını inceledikten sonra anlaşılamayacağını düşündüğü kelimelerin anlamlarını vermiştir. Kelimelerin anlamları verirken Sivasî, Kara Hisarî, Ahterî ve

Nımetullah'ın sözlüklerini kaynak olarak belirtir. Hatta incelediği bu kelimelerin Farsça ve Arapça sözlüklerde farklı anlamları varsa onlar da okurla paylaşmıştır. Sözlükte birden fazla anlama gelen kelimelerin her biri verildikten sonra mana karmaşasının yaşanmaması için beyitte kastedileni yani bağlamsal anlamını 'murad, burada murad, ...den murad' gibi ibarelerle açıklamaktadır.

ABDÜLMECİD SİVASÎ'NİN ŞERH-İ CEZİRE-İ MESNEVÎ ADLI ESERİNDE DİL BİLGİSİ TERİMLERİ

Abdülmeçid Sivasî, *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adlı eserinde kelime ve ibareleri açıklarken sık sık dil bilgisi terimlerine başvurmuştur. Bu bölümde eserde tespit edilen dil bilgisi terimleri ve anlamları alfabetik sıra ile okurla paylaşılacaktır. Çok sayıda örnek olduğundan tekrara düşmemek adına terimin eserde kaç kez geçtiği belirtilerek bir örnek vermekle yetinilmiştir.

BÀ-i èAcemî: /P/ harfini tanımlamak için kullanılmıştır. Şerhte on bir kelimenin açıklaması sırasında bu açıklama yapılmıştır.

S1-35b.. bÀ-i èAcemiyledür...

BÀ-i èArabî: /B/ harfinin tanımını yapmak için kullanılmıştır. Yedi kelimenin tanımlanması sırasında bu açıklama yapılmıştır.

S1-88b... biş kesr-i bÀ-i (16) èArabîle ziyÀde maènÀsına gelür.

Cemè: Çokluk hali. Eserde üç kelimenin çokluk hali okura sunulmuştur.

S1-71a... DÀred muzÀriè emri (8) dÀr cemèi dÀrid gelür

Cemè-i mÀøi: Geçmiş zamanın çokluk halidir. Eserde iki kez karşımıza çıkar.

S1-24b... (16) Dÿòtend cemè-i mÀzidür müteèaddidür...

EdÀt-ı cemè: Çokluk edatı. Şerhte dört kez bu açıklama görülmüştür:

S1-58a... HÀ edÀt-ı cemèdür.

EdÀt-ı òaber: Bildirme ekidir (Korkmaz, 2019:57). Eserde dört kez *est* ekini açıklamak için kullanılmıştır.

S1-71b... Est edÀt-ı òaberdür.

EdÀt-ı óÀl: Hal ekidir. Şerhte iki kez kullanılmıştır:

S1-29b... Mi edÀt-ı óÀldür.

EdÀt-ı öitÀb: Seslenme edatıdır. Şerhte bir yerde görülmüştür.

S2-33b-34a, S3-35a-35b : + Ger eger maènÀsına edÀt-ı şarùdur tÿ edÀt-ı öiùÀbdur.

EdÀt-ı mekÀn: Yer, mekân bildiren edattır. Farsçadaki '-geh, - gâh' ekini açıklamak üzere bir kez geçer:

S1-120a... Geh gÀh edÀt-ı zamÀn da olur (14) gÀh edÀt-ı mekÀn da olur ò`Àbgeh gibi. AmmÀ zamÀniligi meşhÿrdur.

EdÀt-ı mefèyl: Meful edatı. Farsçadaki 'ra' ekini açıklamak üzere şerhte üç yerde geçmektedir.

S1-63a... MerdÀnet aãlı merdÀn tÿ-rÀ (5) idi. RÀ ki edÀt-ı mefèyl idi òaõf olundu

EdÀt-ı nefy: Olumsuzluk edatıdır. Farsçada bulunan 'ne' ön ekini açıklamak üzere şerhte bir kez geçer.

S2-18b, S3-15b Nist aãlı ne estdür. Ne edÀt-ı nefèidür

EdÀt-ı şarù: Şart edatıdır. Farsçadaki 'ger, eger' kelimelerini açıklamak üzere şerhte iki yerde geçmektedir.

S1-44b... (7) zirÀ ger edÀt-ı şarùdur.

EdÀt-ı tafèil: Türkçede 'daha' ve 'en' şeklinde kullanılan karşılaştırma edatlarıdır. Farsçada ise; kelimenin sonuna 'ter' ve 'terîn' ekleri getirilir. Eserde 'ter' ekini açıklamak için iki yerde kullanılmıştır.

S1-35a... Ter lafõi edÀt-ı tafèildür.

EdÀt-ı teşbih: Benzetme edatıdır. İki kez çü ve çün kelimelerini açıklamak için kullanılmıştır:

S1-27a...(11) Çü ve çün edÀt-ı teşbihdür.

EdÀt-ı zamÀn: Zaman bildiren edattır. Şerhte '-gâh, -geh' ekini açıklamak üzere bir kez bahsedilmiştir:

S1-120a... Geh gÂh edÀt-ı zamÀn da olur (14) gÂh edÀt-ı mekÀn da olur ò`Àbgeh gibi. AmmÀ zamÀniligi meşhÿrdur.

EdÀt-ı ôarf: Eklendiđi kelimeye zarf görevini yükleyen edattır. Şerhte 'der' ekini açıklamak üzere üç yerde geçmektedir.

S1-37b... Der lafôı (11) edÀt-ı ôarf olup fazla olduaiçün ve naôm için düşdi.

Emr: Bünyesinde hitap barındıran ve bir eylemin yapılmasını buyuran fiil kipleridir. Eserde fiil çekimleri verilirken 25 fiilin emir çekimi de paylaşılmıştır:

S1-81a... (19) Giriften ùutmaú gired muzÀriè şÀôdur kemÀ-merre begir emr...

Fièl: Eylem. İş, oluş ve hareket bildiren kelimelerdir.

S1-98a... Her ki yÀòyd eger yÀ ger yÀ er lafiôlarından ãõra (19) fièl gelse istimrÀr murÀd olur dediler.

Ôarf-i nidÀ: Ya, ey, ya gibi harflerle isme eklenen harf, ünlem. Şerhte bu terim iki kez kullanılmıştır:

S1-58b... Gÿl kaf-ı èAcemile nÀdÀn (5) ve yoàun ve tÀ ãalaú ve úaba Àdemdür. Ôarf-i nidÀ maóôyfdur.

İsm-i èaded: Sayı adları. Şerhte bir kez geçmektedir.

S1-48b... (10) dih kesr-i dÀlile daden lafôından emrdür. MÀzi dÀd muzÀriè dehed gelür èinde'-l-baèz şÀôdur (11) dehedüñ dÀl-ı âÀniyesi gidince fetó-i dÀlla dih úalur èiş maènÀsına olan ism-i èadede (12) mülebbes olmasun için kesr-i dÀlle dih bedeh

İ-37a dinildi

İsm-i èÀmm: Cins isim. Şerhte bir kez geçmektedir:

S1-33b... (5) Zenbyr fetó-i zÀyla ism-i èÀmmdur.

İsm-i cins: Cins isim. Eserde bir kez geçmektedir.

S2-73b, S3-96a: + Merkeb ism-i cins mÀyerkebdür

İsm-i fÀeil: Türemiş sıfat durumunda olup Türkçedeki +an ekiyle yapılan sıfat-fiiline karşılık gelerek anlamlı kelimeler türetir. Ayrıca geçici nitelikleri anlatan sıfatları karşılarlar ve sadece etken çatılı fiillerden yapılabilirler (Yüceol Özezen, 2015: 105). Şerhte dokuz kez kullanılmıştır:

S1-57a... ÒÀften uyumaú òafte ism-i mefèyldür. İsm-i fÀeil ò`Àbende gelir.

İsm-i işÀret: Kendisiyle muayyen bir şeye işaret olunan kelime. Bu, şu, o gibi. İncelemiş olduğumuz şerhte Farsça 'în' kelimesini açıklamak üzere bir kez geçmektedir.

S1-32a... İn ism-i işÀretdür.

İsm-i mastar: Mastarın anlamını ifade eden isim, mastar ismidir. Bu ifade şerhte üç kez geçmektedir.

S1-51a....(4) Òande òandiden lafôından ism-i maâdardur. Yaèni gülüş.

İsm-i mekÂn: Yer, mekân ismi yapan ek. Şerhte 'gâh' eki açıklanırken bir kez kullanılmıştır:

S1-37a... GÀh lafôı

S2-58b kÀf-ı èAcemî ile vaút ü zamÀn (9) ve taòt u sened ve ism-i mekÀn olur. Burada murÀd ism-i mekÀndur seyrÀngÀh gibi naôar maóallindedür (10) dimekdür.

İsm-i mefèyl: Türkçedeki geçmiş zaman sıfat-fiiline ya da edilgen çatıdaki geniş zaman sıfat-fiiline karşılık gelmektedir (Yüceol Özezen, age: 111). Şerhte bu terim 28 kez kullanılmıştır.

S1-23a ... Keşende ism-i fÀèildür ism-i mefèyli keşide (3) gelir.

İsm-i mefèyl-i menfi: İsm-i mef`ulün olumsuzu olarak tanımlayabileceğimiz bu terim şerhte bir kez geçmektedir:

S1-68a... Keşte ism-i mefèyl-i menfidür yigit olmuş olmadın dimekdür.

İsm-i taâgir: Küçültme adları. Şerhte bir kez bahsedilmiştir:

S1-98a... Eger Murà òonce bÀşî keved kÀn terÀ ber konend'de kÀf taâàir çündürür. (11) Murà-kÀn ism-i taâàirüñ cemèidür.

İsm-i zaman: Zaman adları. Şerhte bir kez geçmiştir.

S1-101b... *GÂh lafôî burada ism-i mekÂndur taht-gÂh gibi. GÂh ism-i zamÂn daði (5) olur. Bu da úÂbildür.*

İstmrÂr: Süreklilik. Fiil-i istmrârî, süreklilik fiili. Şerhte bu terim bir kez geçmektedir:

S1-98a... *Her ki yÂðöyd eger yÂ ger yÂ er lafiôlarından ãõñra (19) fièl gelse istmrÂr murÂd olur dediler.*

İşbÂè: Arap nazmında, kafiye veya vezin zaruretinden dolayı kelimeye bir harf ilâve etme anlamına gelen işbâ' terimi de şerhte altı kez karşımıza çıkmaktadır:

S1-6a... *Ve emr bişi gerekdi küned lafôından (10) kün gibi. Anuñçün şinev ve şenyd şÂðdur didiler. AmmÂ kütüb-i lüâatde şenividen (11) şeniden de lüâatdür didiler. Pes ikisi de bu taúdirce úyÂsîdür. Çün işbÂèla nice ve nite (12) maènÂsınadur keyf dimekdür...*

KÂf-ı èAcemî: /G/ sesi için kullanılmıştır. Kelimelerde okuma yanlışlarını önlemek için 28 kez belirtilmiştir.

S1-54b (1) *GirÂn kesr-i kÂf-ı èAcemile aâr dimekdür.*

KÂf-ı èArabî: /K/ sesi için kullanılmıştır. Metinde 34 kez belirtilmiştir.

S1-22a... *KüncÂ ãûirmaú ve segirmek (4) ve hazm maènÂsına ki bucaú maènÂsına olan kÂf-ı èArabî ile küncendür.*

ÚyÂsî: Genel kurala uygun olan, tatbik veya benzetme ile olanlardır. Eserde genel kurala uygun anlamında 17 kez kullanılmıştır.

S1-19a (1) *DÂşten úutmaú dÂşed úutdı muzÂrièi dÂred úyÂsîdür*

Maâdar: Bir dil bilgisi terimi olarak mastar, kişi ve zaman çekimi olamadan bir işe veya duruma işaret eden kelime demektir (Tamkoç, 2013: 37). Şerhte incelenen 69 kelimenin mastar halleri de okurla paylaşarak çekimler sırasında oluşan değişimleri açıklanmıştır.

S1-49b... (3) *Áverden maâdar Áverd ve Áred muzÂrièeleridür vÂvuñ óaðfi ve iâbÂtıyla Árend cemè (4) Áred.*

Maâdariyye: Mastara aitlik, mastara ait , mastarla ilgili demek olan mastariyye fiilin isimleştirilmesi anlamında dil bilgisi terimi olarak şerhte yâ kullanımını açıklamak için 17 kez kullanılmıştır.

S1-51a ... (13) *äyüalide yÁ maãdariyyedür. Yaèni äyüÁlcılıú dimekdür.*

MÀøi: Bir işin geçmiş zamanda yapıldığını belirten fiil, geçmiş zaman. Eserde incelenen 32 fiillin mazileri de okurla paylaşılmıştır:

S1-35b... *Dyòten (5) dikmek ve dyòt mÁzi..*

Mechÿl: Edilgen. Metinde bu terim 12 kez verilmiştir.

S1-40b... *Kereded èArabì kÁfla ider dimekdür ammÁ kÁf-ı èAcemile burada (18) kÁf-ı èArabile olanuñ mechÿlidür .*

Meftÿó: Fethalı (üstünlü) okunan harf anlamına gelir. Metinde bu terim beş kez geçmektedir.

S1-70b... *Peyàamber berden-i peyàam'dan (11) terkibdür. Òaber iletici ve risÀlet äaóibi dimekdür. Ber lafòt meftÿó oldi.*

Meksÿr: Kesre ile, yani i sesi ile okunacak harf anlamına gelir. Şerhte iki yerde geçmektedir.

S1-44b... *Be-cüst mÁzidür maúÁm-ı muzÁriède (7) zirÁ ger edÁt-ı şarùdur. Ve kelimeye bÁ dÀòil olsa kelimenüñ evveli mazmÿm ise yÁ (8) óÁrf-i şefe ise bÁ mazmÿm olur ve illÁ meksÿr olur.*

Muòaffef: Kolay telaffuz edilebilmesi için bir hecesi veya harfi kısaltılmış ya da uzun ünlüsü kısaltılmış sözcük için kullanılır. Eserde bu terim altı yerde geçmektedir.

S1-23a... *er eger lafòndan muòaffefdür.*

MuòÁf: İsim tamlamasında asıl unsur olan 'tamlanan' ögesidir. Ana nüsha olarak belirlediğimiz S1 nüshasında bu terime rastlanmazken diğer nüshalarda 11 kez geçmektedir.

S2-75a, S3-98a: + *Nemì dÁnì nefi muòÁrièdür. YÁ òiüÁbdur kem fetó-i kÁfla az dimekdür şir kem dehedüñ mefèÿlidür. FÁèili dÁyedür ki dÁyegÁne muòÁfdur.*

MuòÁri: Arapçada geniş zaman ve şimdiki zamanı karşılayan fiil kipidir. Şerh sırasında fiillerin mastar ve mazilerinin paylaşılmasından sonra bu çekimi de okurla paylaşılmıştır, çekim sırasında meydana gelen değişimler de açıklanmıştır. Eserde 40 kez geçmektedir.

S1-6a... (14) *Küned kerd kelimesiniñ muòÁrièdür rÁ nuna mübeddeldür...*

Müfred: Teklik. Bu terim şerhte iki kez kullanılmıştır.

S1-38b... äiòÁó'da eydür iúlim eúÁlim-i sebèÁnuñ müfredidür.

MünÁdÁ: Nida harfinden sonra bir kişiye seslenme ve çağırmaı ifade eder (Özdoğan, 2015: 33). Şerhte bu terime bir kez yer verilmiştir.

S1-21b... (18) Ey óarf-ı nidÁ münÁdÁ muòÁùab-ı èÁm maóöyf, dirìàÁ aòirindeki elif elif-i nüdbedür. Taóassür (19) ü taóazzün maóalinde istièmÁl olunur.

Müştaú: Türeme, türeyiş, türev. Bu terim metinde kelime kökleri hakkında bilgi verilirken beş kez geçmektedir.

S1-9a ... Pes büride nÁlide ism-i mefèyillerdür ve Farsuñ ism-i (4) mefèyli èammeten mÁøiden müştaúdur.

Nefs-i mütekellim-i vahde: Birinci tekil şahıs, ben. Bu terim şerhte beş kez geçmektedir.

S1-10a... ÒÁhem nefş-i mütekellim-i vaódesidür.

Nefy-i istiúbÁl: Gelecek zamanın olumsuzu. Eserde bu terime bir kez yer verilmiştir.

S1-21b... der neyÁbed (10) nefy-i istiúbÁldür.

Nefy-i mÁøi: Geçmiş zamanın olumsuz halidir. Şerhte üç kez bu terime yer verilmiştir.

S1-57a... Me-dÁn nefy-i mÁzidür

Nefy-i muşÁriè: Geniş zamanın olumsuz halidir.

S1-25b... (14) Negýyed, güftenden nefy-i muşÁrièdür. Nerized

S2-41a raòtìn'den nefy-i muşÁrièdür.

RÁbiúa: Bağlaç. Şerhte 'ki' bağlacını açıklamak için üç kez kullanılmıştır.

S1-24b... (4) Kez aalı ki ezdür. Ki rÁbiúadur.

Vaáf-ı terkibi: Sıfat tamlaması. Şerhte bu terim 17 yerde kullanılmıştır.

S1-20a... DemsÁz(9) sÁzende-i demden vaáf-ı terkidür.

VÀv-ı resmî: U, ü veya o sesini karşılayan vav harfi. Şerhte bu terime on kez yer verilmiştir.

S1-6a... Çün işbÀèla nice ve nite (12) maènÀsınadur keyf dimekdür meâel maènÀsına daòı bundandur. Yaèni ne miâÀl ve ne gÿne (13) óikÀyet ammÀ işbÀèsız vÀv-ı resmî ile taèilçündür çünki maènasına.

VÀv-ı resmî àayr-i melfÿz: Okunmayan vav harfi. Şerhte iki kez bu terim kullanılmıştır.
S1-38b...(19) Óîşten vÀv-ı resmî-i àayr-i melfÿò ile kendü dimekdür.

YÀ-i nisbî (yÀ-i nisbet): Bir yer, bir varlık veya bir işle ilgiyi ona aidiyeti bildiren nispet 'i'sidir. Bu terim şerhte iki kez kullanılmıştır.

S2-68a, S3-87a: + Àdemî de yÀ vaódet yÀ-i nisbetçündür.

YÀ-i vaódet: İsmın sonuna gelen 'y' harfi 'bir' sayı sıfatı anlamına da gelmektedir.

S2-60b, S3-48b-49a: + Evvelki şın øamir mÀye-i óuhÿr-ı vücÿd olan (S3-49a) rÿó-ı Muóammediye rÀcièdür. İkinci óÀluú gider óÀluú de yÀ-i vaódetdür ve insÀnide yÀ maâdariyyedür dÀnide òiùÀbdur.

Žamir: İsmın yerini tutan isim soylu kelimelerdir, adil. Şerhte bu terim sekiz kez kullanılmıştır.

S2-27b, S3- 26b-27a: + Cÿşşş únayış dimekdür. Bilgil maènÀ-yı maâdar gÀh şeniden aóez olur. Sanièen emr ol sebeble ism-i maâdar olur. RÀneş pÿrÿreş rÿş gibi. Biliş besleyiş gidiş dimekdür. AmmÀ bu şınuñ mÀúabli müdÀm-ı meksÿr olur. Bu şınla farú için isim fièle üleşen şın øamirüñ mÀúabli meftÿó olur.

Žamir-i mütekellim: Konuşanın yerini tutan zamir, birinci tekil şahıs, ben. Şerhte bu terim bir kez geçmektedir.

S2-30b-31a, S3- 31a-31b: ... MÀ biz dimekdür. Naóf maènÀsına øamir-i mütekellim menèü'l- àÀyrdür. Rÿz gündüz hÀ edÀt-ı cemèdür. Bì-óarf-i nefèidür. (S2-31a) Bì-cÀn cÀnsuz dimekdür. GÀh vaúitdür. Bì-gÀh vaúitsüz dimekdür. BÀ mÀè maènÀsınadur. Bile dimekdür. Sÿò suóten lafòıdan ism-i maâdar burada ve siàÀ-i emrde olur. Yan ve göÿün dimekdür. (S3-31b) ve vaâf-ı terkibi de olur.

Žamir-i àÀ'ib: Üçüncü tekil şahıs, o zamiri. Şerhte bu terim bir kez kullanılmıştır.

S2-32a, S3- 32b-33a: + Küll-i men maènÂsına cüz-i àayr maènÂsına. MÂhî balıúdur. İşde şîn øamîr-i àÂyibdür. Cüz'e èÀ'iddür. (S3-33a) zÂb u seyr şod dimekdür. AmmÀ balıàa èÀ'id olmaúda muótemeldür. Yaèni balıúuñ àayri olanlar balıkuñ muóTÂc ileyhisi olan áudan ve şîn ism-i maãdar èalÀ mÂtÀ olup bÂnuñ kesri muótemeldür. Yaèni ki balıúdan àayridür. Açlıúdan úoúdur.

Sonuç

On yedinci yüzyılın önde gelen isimlerinden biri olan Abdülmecid Sivasî, hayatı boyunca ilimle uğraşarak çok sayıda eser kaleme almıştır. Şarih, şair ve Halvetî şeyhi olan Abdülmecid Sivasî Arapça ve Farsçayı hem eser verecek hem de bu dillerde yazılmış eserleri Türkçe şerh edecek kadar iyi bilmektedir. Özellikle tüm eserlerini Farsça kaleme alan Mevlana Celaleddin Rumi'nin *Mesnevi-i Manevi* adlı eseri üzerine çok sayıda şerh yazmıştır. İncelemiş olduğumuz *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adlı eseri, Yusuf-ı Sineçak'ın Mevlana'nın *Mesnevi*'sinden seçme beyitlerle oluşturduğu *Cezire-i Mesnevi* adlı esere yapılmış bir şerhtir.

Klasik şerh yönteminde önce kaynak metin verilir. Daha sonra anlaşılmayacağı düşünülen kelime ve ibarelerin Türkçe karşılıkları ve gramer yapıları açıklanır. Abdülmecid Sivasî, bu şerhinde klasik şerh yöntemine uygun olarak kelimelerin dil bilgisel yapılarını da açıklamıştır. Bir dili öğrenmenin geleneksel yöntemlerinden biri, öğrenilecek dilde metinler okumak ve anlamaya çalışmaktır. Bu yöntemde dil bilgisi yapısını anlamak sadece öğrenmenin aracı değil aynı zamanda da amacıdır. Bu yönüyle şerh metinleri hem kaynak metnin anlaşılmasına hem de dilin öğrenilmesine yardımcı olan önemli eserlerdir. Şerh metinlerinin incelenmesiyle dönemin dil bilgisi terimlerinin tespit edilmesine katkı sağlanır. Bu terimler hakkında yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar ile edebiyatımızda dil bilgisi terimlerinin tarihsel serüveni ortaya çıkarılabilir.

Sonuç olarak, şerh metinlerinde geçen dil bilgisi terimlerinin tespiti, dönemin dil öğretim metotlarını anlamak için gerekli olduğu gibi dilimizin terimsel gelişim sürecini görebilmek için de elzemdir. Bu nedenle çalışmamızda, Abdülmecid Sivasî'nin *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adlı eseri incelenmiştir. İncelenen bu şerhte 60 adet dil bilgisi terimi tespit edilmiştir. Bu terimler alfabetik sıra ile düzenlenip metin içinde kullanımları birer örnek ile sınırlandırılmıştır.

Kaynakça

ASIM, M. (2013). *E'ş-Şerh*, El-Okyanusu'l-Basît Fî-Tercemet-İ Kamûsi'l-Muhît. (E. Tanrıverdi, Mustafa Koç, Derleyenler) İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Yayınevi.

AŞKUN, V. C. (1948). *Sivas şairleri*. Sivas: Kamil Matbaası.

AY, A. (2014). *Abdülmecid Sivâsî divanı (İnceleme-Metin)*. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi.

- AYDIN, F. (2019). *Abdülmeçid Sivasî Şerh-i Cezire-i Mesnevi (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Çukurova Üniversitesi SBE, Doktora Tezi.
- BAHAEDDİN, M. (1997). *Yeni Türkçe lügat*. Ankara: Akçağ.
- BROWN, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. London: Longman.
- ÇİÇEK, M. (2011). Nisâ sûresi 65. âyete dair Abdülmeçîd Sîvâsî'nin bilinmeyen bir risalesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XV: 1: 293-317.
- DOĞAN, M. N. (1999). Metin şerhi üzerine, *Osmanlı divan şiiri üzerine metinler*. (Haz. M. Kalpaklı) İstanbul: YKY.
- GENÇ, İ. (2008). Metin şerhinde bilimsellik ve yorumsallık boyutu, *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan Anısına Uluslararası Divan Edebiyatı Sempozyumu*, 27- 28 Mayıs, Beykoz Belediyesi, İstanbul: 99-118.
- GÜNDOĞDU, C. (2000). *Bir Türk mutasavvıfı Abdülmeçid Sivasî hayatı ve eserleri ve tasavvufî görüşleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- KADRİ, H. K. (1943). *Büyük Türk lügati*. İstanbul.
- KARAHİSARÎ, A. (2009). *Ahterî-yi Kebir*. (Hazırlayanlar: Yusuf Sancak, Ahmet Kırkkılınç) Ankara: TDK.
- KARAMAN, H. vd. (1997), *Kuran-ı Kerim ve açıklamalı meali*. Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yay.
- KORKMAZ, Z. (2019). *Dil bilgisi terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- KORTANTAMER, T. (1994). Teori zemininde metin şerhi meselesi. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: 8.
- MUALLİM NÂCİ (1987). *Lûgat-ı Nâci*. İstanbul: Çağrı.
- REDHOUSE: J. W. (1996). *Şerh. A Turkish and Lexicon, Türkçe- İngilizce Sözlük*, Beyrut: 1121.
- SALÂHİ, M. (1895). *Kamus-i Osmanî*. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- SÂMÎ, Ş. (1987). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- SARAÇ, M. A. Y. (2006). Şerhler. *Türk edebiyatı tarihi* (Editörler: Talat Sait Halman ve diğerleri). İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- TARLAN, A. N. (1981). *Edebiyat meseleleri*, İstanbul: Ötüken Yay.
- TAŞTAN, A. (1999). *Bir şârih olarak İsmail Hakkı Bursevî ve edebî şerhleri*. Uludağ Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi.
- TDK (2003). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- TOPARLI, R. (1984) *Abdülmeçid Sivasî divanı*. Sivas.

TÜRER, O. (2005). Osmanlılarda tasavvufi hayat, halvetîlik örneği. *Mehmet Nazmî Efendi, Hediyetü'l-İhvan*, İstanbul: İnsan Yay.

VAUX, C. D. (1979). Şerh. *İslam ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: MEB Yay.

YILDIRIM, Y. (2015). Abdülmecîd-i Sivasî'nin manzum Kasîde-i Hamriyye tercümesi, *İSTEM*, S.:25: 151 – 175.

YÜCEOL ÖZEZEN, M. (2015). *Ana çizgileriyle Osmanlı Türkçesinde Arapça etkilerin grameri*. Adana: Karahan Kitabevi.